

Enric Senabre

bromera

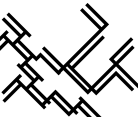
Idees per a encarar una
normalitat alternativa

Generació C

Conviure amb la pandèmia

Enric Senabre

el nord

bromera

*Als herois i heroïnes que, amb
la seua dedicació, professionalitat i
esforç, han permés el nostre confinament*

El sotrac

LA SORPRESA PREVISIBLE

Al remat ha passat. La catàstrofe tantes vegades anunciada s'ha fet present, i no ha sigut com ens l'esperàvem. No ha sigut una bomba nuclear, ni una invasió militar, tampoc un atac terrorista, ni tan sols una catàstrofe natural inevitable. Ha sigut un simple virus, un ésser microscòpic i invisible, col·laborador necessari en l'evolució de la vida i els éssers vius a la Terra, el que ens ha estirat les orelles sense que ningú no ho haguera previst, i menys d'aquesta manera tan poc cinematogràfica. Acostumats com estàvem a les narracions espectaculars del cinema, el virus ens ha agafat desprevinguts. Al principi no sabíem ni com anomenar-lo i les autoritats van decidir emprar un llenguatge militar que els era molt familiar, però que no encaixa amb aquest rival tan callat i modest però tan agressiu. L'enemic no es veu, no té un rostre monstruós ni característiques visibles, encara que està entre nosaltres i no se'l pot combatre amb fusells, que és

el que havíem comprat durant els anys que esperàvem un atac militar. En canvi, l'heroisme i la lluita contra la malaltia es basen en l'obediència a les recomanacions sanitàries, el distanciament social i la reclusió domiciliària mentre els sectors essencials –sanitari, manteniment, seguretat, abastiment, etc...– compleixen la seua funció amb diligència excepcional. Ens va costar al començament i ens costa quan es relaxen les mesures de prevenció, però al final ho estem fent i mantenim els protocols de prevenció amb excepcions que no desmereixen el comportament general, si bé d'aquesta aventura no hem eixit de la mateixa manera com entràrem. El virus ens ha transformat a tots i totes i ja no podem viure com abans.

Ara, el monstre en forma de virus invisible s'ha instal·lat entre nosaltres i ens hem adonat que hem d'aprendre a conviure-hi, perquè el perill no vol dir adeu i continua ben present en forma de rebrots i repunts de contagis. Amb aquesta nova perspectiva, pocs de vosaltres oblidareu el temps que heu passat confinats, pendents de les autoritzacions, les franges horàries, les normes higièniques, el distanciament i les restriccions a la circulació. Aquesta pandèmia marcarà sens dubte la vostra generació,

que potser serà coneguda com la Generació C, C de coronavirus, i condicionarà la consciència amb què encarareu el futur de la mateixa manera que altres fets van determinar les anteriors.

Perquè hi ha esdeveniments que marquen tota una generació, que són tan impactants que determinen la visió del món de manera inesborrable. Per exemple, els atemptats de l'11 de setembre de 2001 van representar l'inici del segle XXI i van generalitzar la por del terrorisme i l'obsessió per la seguretat entre nosaltres. La vida no va ser igual després d'aquest atemptat i dels que el van seguir amb el mateix segell gihadista com els de l'11M a Madrid el 2004, el de la revista *Charlie Hebdo* a París el 2015 o el de la Rambla de Barcelona el 2017. Els primers decennis del segle XXI no van tornar a ser com abans; restriccions de seguretat en vols, estacions i llocs concorreguts, més inversió en policia i seguretat privada i també més despeses militars (sobretot als Estats Units d'Amèrica, que van considerar aquests atemptats una declaració de guerra i en van declarar unes quantes).

Potser per aquest avís del terrorisme internacional no ens esperàvem que el repte següent al qual ens havíem d'encarar seria un virus microscòpic

que no semblava perillós en un primer moment, però que s'ha mostrat letal en molts casos i molt contagiós i ha aconseguit parar la nostra vida durant mesos i determinar-la més temps. És com si el 2020 no haguera existit, com si la primavera i l'estiu hagueren desaparegut en una espècie de forat negre del qual no es veu una eixida a curt termini. Potser per això la vostra generació serà la del coronavirus, la Generació C, perquè aquest fet marcarà per sempre la vostra visió de les relacions personals, del treball, de l'estudi i de la diversió. I, de la mateixa manera que l'11S va canviar el món, la Covid-19 transformarà el nostre també, el que no sabem és cap a on.

La filosofia, aspirant a vident d'un futur incert, ha intentat apuntar el camí i ha assajat explicacions d'urgència. Des de la postura de Byung-Chul Han, el filòsof d'origen coreà que anuncia un nou estat totalitari amb el segell digital de les noves tecnologies, fins al controvertit filòsof d'origen eslovè Žižek, que anuncia la transformació cap a un «comunisme» actualitzat al segle XXI, passant per l'italià Agamben que critica el caràcter ideològic i la retallada de les llibertats que justifiquem amb el combat contra el coronavirus.

Aquestes van ser les primeres reflexions d'urgència, immediates i massa voluntaristes; però ara, amb més perspectiva temporal, nosaltres podem analitzar com era la societat prèvia a la pandèmia, com va reaccionar al fenomen desconegut d'un confinament de dimensions mundials i cap on pot transitar una vegada hem assimilat la força del coronavirus i busquem estratègies per a conviure-hi.

REINICIAR LA VIDA

La primera temptació que hem tingut després del colp de la pandèmia i del confinament més estricte, ha sigut la de recobrar una normalitat que recordàvem idíl·lica, encara que possiblement no ho fora. És cert que necessitàvem recuperar les amistats, les abraçades i els besos, les xarrades en privat i els riures en grup. Hem volgut recobrar els nostres hàbits, rutines i costums anteriors al confinament que va parar el temps. L'estat d'alarma ens va obligar a enclaustrar-nos i continuar fent front a les obligacions irrenunciabls de manera digital, però aviat ens vam adonar que no era el mateix, que ens esforçàvem per mantindre els plans i els objectius que teníem plantejats, encara que aquests ja no eren iguals. El temps personal va entrar en una mena de bucle, en un alentiment que no s'acoblava al ritme anterior. Fins i tot la quotidianitat havia de ser diferent, malgrat que ens resistíem a canviar. Tanmateix, tot s'havia esfondrat al nostre

voltant i nosaltres no podíem mantindre la ficció de normalitat que volíem simular.

Quan s'ha acabat el període extraordinari de la malaltia hem volgut recuperar la normalitat, però ens hem adonat que el món ha canviat i nosaltres també, que la pandèmia continua ací en forma de brots i repunts i que haurem d'adaptar la nostra quotidianitat a una nova realitat en la qual el coronavirus continua present. Tot és diferent ara, no només perquè nosaltres hem canviat, perquè ens hem transformat amb la pandèmia, sinó perquè el món que ens envolta s'ha modificat també, i hem d'adaptar la nostra forma de vida, les nostres aspiracions i somnis a una nova realitat diferent de l'anterior, que semblava immutable però no ho era en absolut.

Per uns mesos hem sentit el pes de l'existència, una existència que semblava plena de sentit i que, de sobte, es va convertir en una mena de buit que no compreníem. Hem tingut temps per a pensar però no podíem i, ara que semblen entrar en una fase més controlada però no menys perillosa de la Covid-19, tampoc encaixem en la *nova normalitat* que ens volen vendre. Una vegada li hem vist la cara a la necessitat de sentit que tenim

els humans, és difícil tornar a enganyar-nos amb el tràfec quotidià que ens ajuda a oblidar. Hem mirat cara a cara el nostre rostre reflectit a l'espill, hem vist la nostra cara sense cosmètics ni additius. La filosofia, aquella vella indiscreta i impertinent, ens ha obligat a pensar i, quan aquest virus filòsof penetra en el nostre interior, res pot ser igual.

La pandèmia ens ha mostrat la nostra fragilitat. Créiem que no ens podia passar res, que la humanitat era forta, segura, protegida i la joventut la que més. Però aquesta sensació d'invulnerabilitat era un miratge, una mentida que ens déiem per tranquil·litzar-nos. Una falsedat que va funcionar mentre els entrebancs no eren grans, i que ha caigut com un castell d'arena davant una pluja lleugera. No, els humans no som déus, no som invencibles ni immortals, no estem protegits de les malalties, catàstrofes naturals, atzar o intencions perverses dels nostres congèneres, potser les més perilloses i destructores. Som persones nues i indefenses, com en el moment de nàixer i fer esclatar el primer plor. El món és més inhòspit del que ens volien fer creure i el desenvolupat, tot i estar més preparat tècnica-ment, no està més protegit que la resta. El progrés i la ciència ens ajuden, però no ens deslliuren de la

condició humana, fràgil i dèbil, necessitada de cura i suport. Els éssers humans necessitem els altres per a viure i sobreviure, som animals socials i depenem de la vida en societat per a créixer.

La mitologia i la religió ens ho recordaven contínuament; l'expulsió del paradís a un món hostil i ple de malalties i treball, el diluvi com a castic diví per la prepotència humana o el robatori del foc per Prometeu amb la intenció de salvar la humanitat de la seua indefensió natural, han volgut recordar-nos que som criatures fràgils, molt limitades, però amb unes capacitats que ens permeten trobar i aprofitar recursos desconeguts per a altres espècies. Prometeu va robar el foc i la virtut als déus grecs, és a dir, la capacitat tècnica per a aprofitar el món natural i la virtut social per a conviure en societat; sense aquestes no haguérem sobreviscut en un entorn natural ple de perills i probablement no estaríem ací. Gràcies a aquestes dues característiques hem salvat la vida entre animals salvatges i catàstrofes naturals. Però fixem-nos, Prometeu ens proporcionà els dos trets que s'han mostrat més útils per a defensar-nos d'aquesta pandèmia que patim, la intel·ligència, el saber, la ciència i la tecnologia necessàries per a combatre el virus, i la sociabilitat, la cooperació i la

solidaritat que s'han mostrat les més eficaces per a defensar-nos dels embats de la malaltia. El problema ha sigut que havíem oblidat aquests dos atributs humans i els havíem abandonat per altres concepcions més prepotents de la nostra humanitat, ens havíem cregut autosuficients i rics, havíem posat el saber al servei dels diners i la convivència al de l'egoisme, i potser per això la lluita ha resultat més complicada. Però també més enriquidora, perquè ara sabem que allò verdaderament important és posar el saber científic al servei de la vida i la felicitat humana i no al del guany i el benefici, i hem recordat que ajudar-nos ens fa més forts, que junts podem superar molt millor els problemes que ens assetgen. Que l'amistat, l'amor i la companyonia són els valors més importants de què disposem, i els podem aconseguir nosaltres mateixos. Potser aquest és un dels aprenentatges que hem fet d'aquest període especial i que no hauríem d'oblidar per tal de recuperar una suposada *nova normalitat* que torne a posposar allò verdaderament important.

LA POR COM A 'NOVA NORMALITAT'

No obstant això, recuperar una humanitat amb les característiques que volem no serà senzill, perquè les forces que volen tornar a una normalitat injusta i insolidària continuen als seus llocs de poder. I ara, amb els successos traumàtics que estem vivint, tornen a utilitzar un instrument molt potent, una eina que han utilitzat sempre contra els anhels de canvi i justícia de la humanitat: la por, el pànic i el terror. La por ens paralitza i ens incapacita com a persones, el pànic ens anul·la i el terror ens obliga a fugir espaordits.

És cert que la por ha sigut una de les emocions bàsiques que ens ha protegit dels perills al llarg del procés d'hominització i que ens ha convertit en els *sapiens* que som. És una emoció natural inevitable, amb un component de protecció i supervivència molt destacable, però que si no se sap controlar o s'estimula artificialment, pot esdevindre un mecanisme de control social i de manipulació

personal molt potent. Hem viscut una situació que estava carregada de pors, de pors normals en situació de perill, com la por de la malaltia, del patiment, de la mort, la nostra i la dels nostres éssers estimats, una por que ens ha portat a la precaució i la prevenció per preservar la salut i la vida. En aquest sentit, la por és un dels mecanismes d'autodefensa que ens mantenen vius, però si s'estimula de manera exagerada i descontrolada es converteix en el contrari, en un element negatiu que ens impedeix actuar o, com a màxim, ens esperona a fugir atemorits.

I el poder, els poders econòmics, polítics, religiosos, socials i digitals ho saben, i la utilitzen. La van fer servir després dels atemptats dels quals hem parlat adés per tal de controlar més la població, després de la crisi econòmica de 2008 per evitar les protestes ciutadanes i és ben possible que l'empren ara per a recuperar les quotes de privilegis que tenien abans d'aquest terratrémol. Va ser un filòsof modern, Thomas Hobbes, qui, en una espècie de consell que donava a les monarquies absolutistes, va parlar del monstre polític, el Leviatan, que havia d'espantar la població per fer-se obeir. Al segle XXI, Naomi Klein va plantejar la

teoria del xoc, en la qual explicava com el poder sotmet al pànic generalitzat la ciutadania per tal d'evitar les protestes contra unes mesures polítiques que, d'altra forma, no serien acceptades de manera pacífica. Més recentment, Byung-Chul Han ha anunciat una nova era de control polític digital després d'aquesta pandèmia, un domini silenciós i invisible que s'exerceix a través dels dispositius digitals que portem tots damunt.

No som endevins, no sabem com serà el món del futur, però el que podem intuir és que si la por es converteix en el sentiment dominant, el món serà pitjor que abans d'aquest sacseig social. Per això hem de saber controlar-la, gestionar-la de manera emocional i racional, hem de convertir la por descontrolada en precaució raonable i repte responsable. I la filosofia ens pot ajudar en aquest quefer, com va proposar un altre filòsof modern oposat a Hobbes, Spinoza, un jueu neerlandés expulsat de la seua comunitat pel seu afany dialogant amb totes les religions, qui va dir que havíem de substituir la por pels afectes col·lectius i la racionalitat, només d'aquesta manera podríem aconseguir una societat honrada i justa en la qual la convivència i l'ajuda mútua foren els pilars de la seua existència.

Potser nosaltres podem fer alguna cosa per aconseguir aquesta societat de què parlava Spinoza, potser la filosofia ens ajudarà a reflexionar sobre el món que volem construir i preferirem la prevenció i la precaució, l'empatia i la comprensió, l'ajuda mútua i la solidaritat com respostes a la por, i per això haurem de revisar el concepte de *normalitat* en què vivíem de manera còmoda i acrítica abans d'aquest col·lapse civilitzador que hem patit. Seguim?